

Veldwerktraining deel 1

DE KENNISMAKING

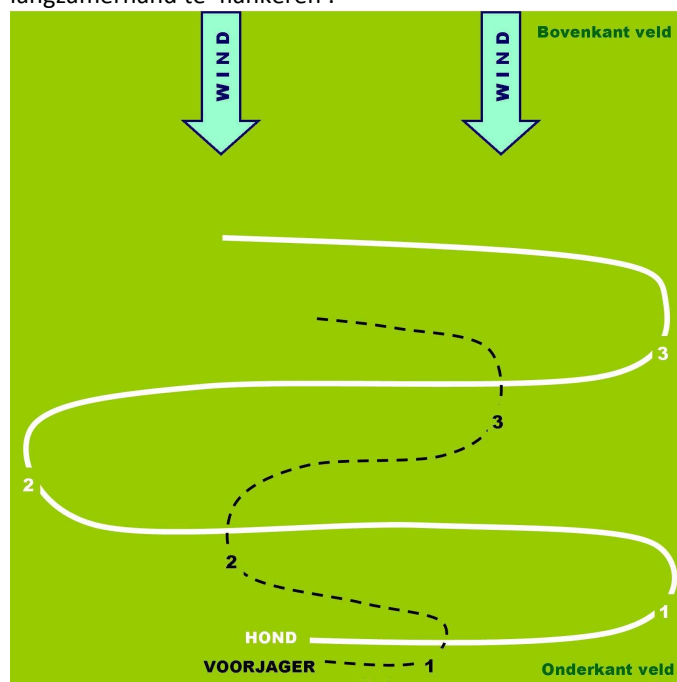
Heb je het wel eens gezien? Zo'n Cesky Fousek die in het voorjaar een plak wintertarwe of groenbemester van links naar rechts doorklieft op zoek naar patrijzen? Een atleet die in een vloeiende galop met ruime regelmatige slagen en een hoge kop de wind aftast naar verwaaiing en daarbij duidelijk de intentie, de passie heeft om wild te vinden? Ah, het spel op de wind! Hier is hij voor bedoeld; hiermee komt hij tot zijn bestemming.

Hoe zou jij je voelen als dit jouw hond was? Als op een gegeven moment hij zijn slag onderbreekt, zich omgooit en na een paar langzamere passen recht naar de wind helemaal verstrakt? Roerloos, één rechte lijn van neus, rug en staart? Er stroomt een golf adrenaline door je lijf, want je weet: Hond staat! En dan het wonderlijke: een getrainde hond wacht totdat jij naast hem komt, en pas dan gaat hij samen met jou verder om het wild op te stoten. Dit is iets waar je compleet verslingerd aan kan raken. En het is nog goed voor je ook, want je hebt veel te doen voordat je zover bent, intensief bezig in het vrije veld, je conditie opbouwen, pure sport ook onder barre weersomstandigheden.

Wat we willen is een hond die, in samenwerking met de voorjager, maar toch zelfstandig in raseigen stijl een te bejagen veld volledig afzoekt met efficiënte gebruikmaking van wind en verwaaiing, het zich daar bevindende wild vast maakt (voorstaat), zodanig dat de voorjager (tijdens de jacht) dat wild kan bemachtigen dan wel (op een veldwedstrijd) de hond een 'punt' wordt toegekend.

Wanneer je begint met veldwerk is het eerst van groot belang dat je hond helemaal leip wordt van fazanten en patrijzen. Hoe doe je dat? Je gaat naar een terrein waarvan je van te voren hebt vastgesteld hebt dat er veerwild aanwezig is. Je neemt de hond aangelijnd mee naar de onderkant van het veld, oftewel zo dat je straks tegen de wind in het veld op loopt. Belangrijk is dat je de hond alle vrijheid geeft. Probeer hem zo min mogelijk af te leiden met allerlei commando's. Want daarmee haal je 'm uit zijn concentratie. Loop zelf over het veld richting de plaats waar je het wild verwacht. De hond heeft van zichzelf de neiging voor je uit te willen lopen. Maak daar gebruik van. Als je zig-zag over het veld loopt zal de hond een vergrootte zig-zag lopen. Dat zig-zaggen over het veld tegen wind in noemen we flankeren. Waar is dat flankeren nou voor? Flankeren zorgt voor een efficiënte veldaanpak. Een hond ruikt met een zacht briesje, zeg maar, 10-15m voor zich als hij de wind recht in zijn gezicht heeft, maar hij ruikt slechts 1m breed. Wanneer hij dan recht naar voren zou lopen dan zou hij dus enkel 1 meter breed over de lengte van het perceel hebben afgezocht. Als hij flankeert, of te wel dwars op de wind lopend het veld afzoekt, zoekt hij per slag 10-15m diep en de gehele perceelbreedte af. Als hij dan zo S-bogen makend over het veld heen en weer loopt kan hij het veld efficiënt helemaal afzoeken en het aanwezige wild verwaaien. Hoe laat je 'm flankeren? Op een gegeven moment is hij zo'n 50 meter bij je vandaan, zeg maar naar links. Dan sla je zelf rechtsaf. Na enige tijd komt de hond dan ook naar rechts, en

zal je voorbij lopen. Kijk, nu heeft hij dus gewoon een slag gemaakt. Als hij weer zo'n 50 meter doorgelopen is ga jij een meter of tien naar voren en dan naar links. De hond zal je weer inhalen en voorbij gaan. Zo begint hij dus langzamerhand te 'flankeren'.

1 Flankeren

Hoe reageer jij nou als er wild opgaat? Het mooiste is als de hond dat zelf doet. Dat op een gegeven moment zijn kop wat verder omhoog gaat, dat hij heel bewust naar voren loopt tegen wind in, misschien zelfs even inhoudt of tot voorstaan komt, en vervolgens bewust met een passievolle aanval het wild op de wieken jaagt. Dat is voor jou het moment om je vreugde aan de hond kenbaar te maken. Kraai het maar uit. Ja echt, ik meen het, je kunt bij dit soort werk immers niet met brokjes werken dus je zult het puur met stembeloning moeten doen. Het is prima dat de hond er een stukje achteraan gaat. Als hij klaar is met zijn achtervolging roep je 'm bij je terug, lijnt hem aan en neemt hem mee terug naar de plaats waar het wild opgegaan is. Daar beloon je hem nogmaals uitgebreid. Eigenlijk is het nu al tijd om weer te stoppen. De hond heeft succes gehad, je hebt 'm dat duidelijk gemaakt en je moet met succes eindigen. Morgen nog een keer.

Het kan natuurlijk ook gebeuren, zeker met een hond die nog geen benul heeft van wat hij en zijn baasje nou in dat veld aan het doen zijn, dat je er zelf een stuk wild uittrapt zonder dat de hond daar enige bijdrage aan geleverd heeft. Als hij dat ziet gebeuren en interesse toont in de vogel, roep je weer 'ja braaf, toe maar' of iets anders waardoor je hond enthousiast wordt om er achteraan te gaan. Als hij dan terugkomt van de achtervolging lijnt je hem aan en laat hem uitgebreid snuffelen aan de plek waar het wild eerder gezeten had. Ondertussen prijs je hem enorm. Hij moet leren dat die geur door het baasje zeer gewaardeerd wordt. Dan zal hij wanneer hij in de toekomst die geur nogmaals ruikt er op ingaan (omdat de baas dat blijkbaar een heel leuk luchtje vond) en dan bij wild komen.

Eerst nog wat over ritueel en gedrag van wild voordat we verder gaan met hoe je nou zo'n veld het beste af kunt jagen.

Ritueel

De Cesky Fousek is een veelzijdige continentale staande jachthond. We gebruiken hem voor verschillende soorten werk. Het is voor de hond daarom heel belangrijk dat hij vooraf weet wat er van hem verwacht wordt. Als ik mijn hond inzet voor dirigeren zet ik hem twee meter achter mij neer. Hij weet dan, we gaan dirigeren. Hoe leuk en interessant het veld dan ook is, hij zal het niet in zijn kop halen om op dat moment te gaan jagen, er gaat immers gedirigeerd worden. Met veldwerk is het precies zo. Ook daarvoor moet je 'n vast ritueel hebben. Ik neem 'm aangelijnd mee naar het de plek in het veld waar ik wil beginnen. Daar neem ik hem de lijn af, 'blijf'. De lijn stop ik rustig in mijn zak, ondertussen met de hond pratend om spanning op te bouwen: 'Fanzantjes, we gaan fazantjes zoeken' of iets in die trant. Pas dan laat ik de hond gaan. Voor mij (en voor de hond) hoort dit uniek bij het veldwerk. Varieer een ritueel dus nooit, dat scheidt verwarring bij de hond.

Gedrag van wild

Zowel fazanten als patrijzen zijn hoenders, oftewel loopvogels. Bij voorkeur vliegen ze niet, omdat zich niet graag bloot geven aan eventuele belagers uit de lucht (roofvogels). Het zijn ook de enige vogels die zich 'drukken'. Drukken is het zichzelf tegen de grond drukken bij gevaar, daarbij vertrouwend op de schutkleur in de hoop niet gezien te worden. Ten aanzien van roofvogels is dat heel effectief, die zien iets vooral als het beweegt.

Patrijzen zijn standvogels van open agrarisch gebied, heidevelden en hoogvenen. Oorspronkelijk waren het

steppebewoners, maar de soort heeft zich erg goed aangepast aan het leven in kleinschalig agrarisch landschap. In Nederland komt de soort verspreid voor maar is vooral te vinden in het oosten en het zuiden en in Zeeland. Patrijzen gedijen goed in een terrein waar de akkers worden afgewisseld met bloemrijke ruige dijken, slootranden, wegbermen en houtwallepjes.

2 Koppel patrijzen

3 Ideale biotoop patrijs (en fazant)

Het is een vogel van het open landschap. In dichte dekking zal je 'm niet aantreffen. In tegenstelling tot de fazant die ook zeer goed gedijt in de net geschetste biotoop maar van oorsprong een moerasvogel is. Fazant vindt je zo goed als overal, behalve in echt voedselarme gebieden zoals de Veluwe. Akkers, bosschages, riet, ruigtes zijn prima voor fazanten. In de Randstad zit het er vol mee. Fazanten en patrijzen kun je regelmatig aantreffen op braakliggende terreinen. Het gebeurt wel dat op een braakliggend terrein vele patrijzen gehuisvest zijn, dat er vervolgens allerlei gebouwen geplaatst worden maar er nog enkele kleine hoekjes braak blijven liggen. Dan zijn de patrijzen (en fazanten) er waarschijnlijk ook nog gewoon. Het zijn cultuurvolgers. Het enige waar ze niet goed mee om kunnen gaan is de schaalvergroting van de landbouw. Eindeloze lappen maïs, tarwe, gras etc. zonder natuurlijke onderbrekingen als sloten, bosschages en overhoekjes zijn funest voor deze vogels.

Zowel fazanten als patrijzen zitten bij voorkeur op de randen van het veld. Midden op zo'n grote egale akker hebben ze niks te zoeken. Er is weinig te eten, je kunt niet even lekker in het zonnetje of juist uit het zonnetje gaan zitten, en gemakkelijk

wegkomen voor eventuele belagers valt ook niet mee. Nee, ze vertoeven veel liever op de randen. Daar staat nog wel eens wat onkruid (is zaden en insecten), je kunt de dekking uit gaan om in de zon te baden of juist in de slootkant of onder de bieten kruipen op moment dat er gevaar dreigt. Ook houden ze niet van harde wind of regen. Is er een dijkje of een randje in het veld waardoor ze uit de wind kunnen zitten, dan zullen ze dat doen. Het wild kun je dus verwachten aan de luwe kant van de dijk. Dat is voor de hond niet gemakkelijk want onder een dijk is er vaak minder gunstige wind maar dit is wel degelijk een zeer belangrijke plek om mee te nemen in het afjagen van het veld.

4 Klucht patrijzen (ouders en kids)

In het voorjaar leven patrijzen in paartjes (haantje en hennetje). Zij zijn zeer trouw aan elkaar en aan hun verblijfplaats. Als je om 10 uur 's morgens ergens patrijzen tegenkwam kun je er vanuit gaan dat ze er de volgende dag op de zelfde tijd ook weer in de buurt zijn. Fazanten zijn minder trouw maar ook zij hebben zo hun voorkeursplekken. Fazanten leven in het voorjaar in harems. De hanen hebben meerdere hennen. Bij fazanten zorgt enkel het hennetje voor de kuikens, patrijzen vormen echt een gezinnetje (kluchten). Het patrijzenhaantje staat op de uitkijk en spoort het boeltje aan tot vertrekken op moment dat er gevaar dreigt. Patrijzen zijn in het najaar moeilijker voor te staan door de hond dan in het voorjaar. Gewoon omdat pa en moe zo beschermend zijn ten aanzien van hun kroost. Ze vliegen dan weg voordat de hond ze goed en wel heeft kunnen benaderen. Kluchten patrijzen willen nog wel eens wegllopen (zij doen dat een beetje zig-zag en niet zo ver), koppels blijven doorgaans redelijk op hun plek.

Als in het voorjaar een koppel patrijzen pas is ingestreken op een veld, ga er dan niet onmiddellijk naar toe met de hond maar wacht een halfuurtje. De hond zal ze anders te dicht naderen voordat hij ze verwaait, of zelfs helemaal niet ruiken. Dat komt omdat patrijzenkoppels vaak niet lopen als ze pas ingevallen zijn. Ze geven beter lucht af als ze zich even bewogen hebben, een graantje gepikt hebben, eens rond gekeken hebben etc. Patrijzen families blijven bij elkaar t/m het volgende voorjaar. Dan gaat ieder zijns weegs en worden er weer nieuwe koppels gevormd.

Zoals gezegd zorgt het hennetje van de fazanten voor de kids en pa gaat weer zijn eigen weg. In het voorjaar kun je bij een fazanten haan dus zeer zeker ook hennen verwachten, in het najaar is dat niet zo vanzelfsprekend. In augustus en september zorgt de hen voor haar kroost.

5 Fazant (haan)

Doorgaans zijn de fazantenkuikens eind augustus begin september al behoorlijk vliegvleug. Je doet geen kwaad als je dan met je hond het veld in gaat. In hoge dekking zoals bieten willen jonge fazanten nogal eens behoorlijk lopen en niet opvliegen nadat de hond ze heeft voorgestaan. Dit leidt tot zeer vreemde voorstaan-, zoek- en draaitaferelen bij de hond waarbij hij zijn kop onder het blad van de bieten doet.

In tegenstelling tot patrijzen zijn fazanten echte lange afstandlopers. Als een fazant instrijkt in een veld dan gaat hij onmiddellijk aan de wandel. Dit wandelen maakt dat hij goed te ruiken is voor de hond, maar wild wat zich opgejaagd voelt zal sneller opvliegen dan zich drukken. Wanneer je merkt dat de hond aan het werk is op lopend wild, lijn hem dan even aan en neem hem 2-3 slagen terug. Dan heeft het wild het idee zijn belager afgeschud te hebben en zoekt een rustig plekje om te gaan zitten. Op dat moment kan de hond hem verrassen en alsnog voorstaan.

Dan heb je nog het haas. De schrik van iedere voorjager. Een haas vertrekt wel eens zomaar, omdat hij de onrust op het veld niet prettig vindt. Het gebeurt ook dat een haas blijft liggen in zijn 'pot' of 'leger' en zich voor laat staan door de hond. Een haas is voor iedere hond, jachthond of niet, bijna onweerstaanbaar om niet te achtervolgen. Wees gerust, een haas kan doorgaans harder lopen dan een hond. De truc van hazen is haken slaan (90 graden bochten). De hond is niet zo wendbaar als het haas en zal daardoor afstand verliezen. Hazen gaan drukke autowegen zo goed als nooit over. Veerwild vliegt er gewoon overheen. Waar hazen wel zonder aarzelen oversteken zijn landweggetjes in de polder. Op landweggetjes wordt snoeihard gereden en de mensen die daar rijden zien niks.

6 Hazen

Dit soort weggetjes vormen dus wel degelijk een gevaar voor de hond. Het mag dus duidelijk zijn dat je dit soort werk enkel kunt trainen op plaatsen die voor de hond veilig zijn. Wat moet je nou doen als je hond achter een haas aangaat? De hond die het nog aan passie om wild te vinden ontbreekt laat je gewoon gaan. Ze vinden het prachtig en het maakt hem meer gemotiveerd om wild te gaan zoeken. Je prijst hem niet, zoals je doet met veerwild, je negeert het gewoon. Tijdens de achtervolging gebeurt het vaak dat de hond 't haas even kwijt is omdat 't haas een slootje over ging, in de dekking verdween of een haak sloeg. Dan moet de hond overschakelen van het werken op zicht, naar het werken op zijn neus. Hij zal dan even aarzelen en rondkijken. Dat is het moment dat ie vatbaar is voor de fluit en je hem weer bij je terug kunt halen. Als hij terugkomt jaag je gewoon verder, alsof je niet gezien hebt dat hij achter een haas aanzat. Je hebt het genegeerd en dus zogenaamd niet gezien.

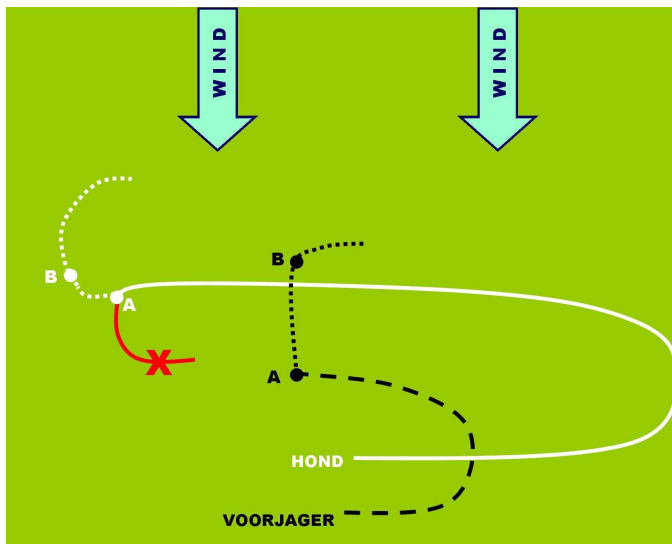
In een volgende aflevering besteden we aandacht aan het ontmoedigen van het achtervolgen van hazen. Voorlopig is het belangrijk dat hij zijn jachtpassie ontwikkelt en hazen helpen daar ook bij.

Mocht het nou een keer gebeuren dat je hond het wild vangt. Wees dan niet boos op hem maar moedig hem aan bij je te komen. Als hij dat dan doet ben je blij met 'm en mag hij best een beetje trots zijn op zijn buit. Je kunt het wild eventueel nog gebruiken voor apporteertraining. Laat het hem in ieder geval in geen geval opeten of er mee spelen. Een stuk wild dat zich laat vangen door een hond mankeerde waarschijnlijk al wat en zou het in de vrije wildbaan ook niet overleefd hebben. Vraag jezelf nog wel even af of je niet in het verkeerde seizoen (broedseizoen) aan het trainen bent geweest.

Naar de wind draaien

Verder met veldaanpak. Het is de bedoeling dat de hond zijn bochten van S tijdens het flankeren naar de wind toe maakt. Als hij van de wind af draait kan hij immers geen gebruik maken van de wind. Hoe zorg je er nou voor dat ie inderdaad naar de wind toe draait? Dat doe je door zelf op het juiste moment naar voren te stappen. Wanneer je ziet dat de hond op het einde van zijn slag komt, oftewel hij is helemaal naar links en je verwacht dat hij zal draaien, dan doe je zelf een paar passen naar voren. Op het moment dat de hond dan richting wind draait maak jij de boog af en loopt naar rechts. Mocht de hond nou stevast toch iedere keer weer van de wind af draaien dan neem je die paar passen wat vlugger, even hardlopen, en geeft vervolgens een kort fluitje zodat je hem als het ware om fluit. Overigens, een hond die werkelijk aan het jagen is zal van zichzelf de fout niet maken om van de wind af te draaien omdat hij dan geen gebruik kan maken van de wind.

Even wat extra uitleg bij fig.8. Als de voorjager bij A is dan is hond ook bij A¹. Wanneer voorjager bij A is en niet reageert zal de hond van de wind afdraaien. Maar als de voorjager dit aan ziet komen (omdat de kop van de wind is afgekeerd) en tijdig en snel naar voren gaat (B) zal de hond zijn haak naar de wind toe maken (B¹).

7 Naar de wind draaien

Kophouding

De Cesky Fousek hoort in het veld zijn kop ongeveer op gelijke hoogte met rug en schouders te dragen. Wanneer de kop duidelijk grondgericht is is de hond bezig met voetsporen, ook wel 'voet' genoemd. We willen dat de hond op 'verwaaing' (opstijgende lucht die hem toewaait), dus met een hoge kophouding, werkt. Wat is er dan niet goed aan het werken op 'voet'? Als de hond 'voet' op neemt nadert hij het wild te dicht en zal dit op de wieken gaan. Wanneer hij verwaaing opneemt uit de lucht kan hij het wild behoedzamer benaderen en is hij zelf degene die bepaald of hij het zo dicht wil naderen dat het opvliegt of dat hij vlak voor die tijd stopt om zo het wild vast te maken (het wild drukt zich).

Wat nu als die neus naar de grond gaat? Neus aan de grond is dus niet toegestaan in het veldwerk. Op moment dat het gebeurt, even een korte stoot op de fluit of een 'nee' en neem zelf snel een paar stappen in de richting waarin je de hond door wilt laten lopen. Op het moment dat hij dan stopt met snuffelen en weer doorloopt met een hoge kophouding zeg je 'braaf' o.i.d. Zoals gezegd kun je bij dit soort werk lastig werken met brokjes dus maak hem met je stem duidelijk wat je wel en niet goed vindt.

In de volgende aflevering zal onder andere aandacht besteed worden aan het werken met verschillende windrichtingen.

Johan Kraay en Lotte van Dijk